

TÉKA

VASILE DEM. ZAMFIRES-CU: *Etică și psihanaliză.* —

Freud lélektani elveiből, mint sajátos anyagból, kiindulva próbálja a kötet a tudományon belüli kutatások hasznosságát bemutatni és bizonyítani, rámutatva az etika kapcsolatára a szociológiával, lélektannal. Nem létezik természetétől fogva jó és rossz ember, ezt kell cáfolnia az etikusknak, ugyanakkor a tudományosság fényébe állítania az erkölcsi normákat, a jellemet, a boldogságot mint etikai kategóriákat. A mai modern ember egyik célja: önmagát megismerni. Ez egyre inkább tárgyiasul, egyre több tudományossággal telítődik. Inkább etikai tartalmával érdekes ez a könyv, a lélektani kutatásokra alapozva bővíti ismereteinket az erkölcsi lényegről, tartásról, az individuálpсихologia eredményei tükrében, és — természetesen — a teljességre törekvő igénye nélkül. (*Editura științifică, 1973.*)

FRANYÓ ZOLTÁN: *Ősi örökség.* — Az *Evezredek húrjain* (I—III., 1959) című válogatás után a Herder-díjas műfordító az *Ősi örökségben az óegyiptomi, sumér, akkád, ógörög, római, arab, perzsa, indiai és kínai költészet gyöngyszemeit* tárja fel az emberiség ősi kultúrájából. A legrégebb óegyiptomi munkadaralok, sumér himnuszok és gyászénekek, akkád (asszír) fohászok és zsoltárok mellett az ógörög költészet nagyjainak: Kallinosz, Túrtaiosz, Szapphó, Szolón és mások, a rómaiak közül Catullus, Flaccus, Tibullus, Propertius, Ovidius költeményeit tolmácsolja. Az arab költészetből huszonegyet fordított, a perzsából tizenegyet szólaltat meg magyarul. Az indiai költészet többek között a Kalidászával, a Rig-Véda himnuszaival van jelen. A kínai költészetet a legrégebb népdaltól Szu Tung-póig tekinthetjük át. Érdekes és hasznos jegyzetapparátus

Mezőgazdasági információ-iszony?

A tájékoztatóipar — könyvkiadás, sajtó, rádió, tévé — ontja az információkat. Régóta mondjuk, hogy az ember hovatovább nem képes befogadni az információáradatot, sőt kérdésessé vált, hogy alkalmas lesz-e a közeljövőben az írott szó az ismeretek közlésére, győzik-e a cellulóz nyersanyagok fedezni a nyomtatás papírszükségletét. (Egyetlen nagy példányszámú folyóirat egyetlen száma sok hektár erdő faanyagát emésztí fel.)

Az UNESCO adatai a könyv- és lapkiadásra vonatkozóan megriasztják a papír nyersanyagát előállító termelőket. Az írástudatlanság felszámolása (mely javul ugyan arányaiban, de az írástudatlanok abszolút számát illetően világviszonylatban nem) az olvasók taborát, tehát a könyvek és sajtótermékek iránti igényt tovább növeli. A tudományos ismeretanyag egy évtizeden belül elavul, s egyre kevesebben állhatják meg a helyüket szakmai ismereteik állandó felújítása, bővítése nélkül — tehát egyre több ismeretterjesztő közleményre, szakmai kézikönyvre, időszaki kiadványra van szükség.

Mindezt el kellett mondani, ha a könyvkiadás akár egészében, akár csak egyik részletében — mint a következőkben tesszük — a mai realitások alapján akarjuk felmérni.

Románia lakosságának 58,4 százaléka falun él, a foglalkoztatott lakosság 44,0 százalékát tartja nyilván a statisztika mint mezőgazdaságban dolgozót. A mezőgazdálkodás — különösen a nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés után — östermelői tevékenységből *szakmává* vált. A tudomány rohamos térhódítása itt is elengedhetetlenül szükségessé teszi a szakmai műveltség állandó gyarapítását, elmélyítését és felfrissítését.

Ha a falun élők közül évente mindenki csak egyetlen mezőgazdasági szakkönyvet vásárolna, hazai magyar nyelvű agrárkönyvkiadásunk többszáz ezer példányt helyezhetne el a könyvpiacon. Hogy egyetlen könyv bizonyos minimális igényt is kielégíthessen, feltétlenül enciklopédikus jellegűnek kellene lennie, hiszen a háztáji gazdaság vagy a városi kiskert tulajdonosa nemcsak burgonyatermesztéssel vagy sertéshizlalással foglalkozik, hanem zöldségtermesztéssel, borjúhizlalással, baromfitermesztéssel, méhészkedéssel is, gyümölcsfái is vannak, esetleg szőlője, ribiszkebokrai, virágai stb. is. S ezzel a többszázszáz példányszám legalább fele annyival növekszik, hiszen a városi kiskertek gazdáit szintén a mezőgazdasági szakirodalmat igénylőkhöz kell sorolnunk (sőt, a tapasztalat szerint ők teszik ki az olvasók nagyobb részét).

Mit nyújt ennek a tekintélyes olvasótábornak hazai magyar nyelvű mezőgazdasági könyvkiadásunk? Bár elvben nincs kizárva, hogy akár a határtudományok, akár a tulajdonképpeni mezőgazdaságtudomány tárgyköréből más kiadónál is jelenjen meg

egy-két mű, a zömnek a mai helyzetben mégis a *szakkiadótól*, a Ceres-től kell kikerülnie. Vizsgálódásunkat tehát erre a kiadóra, illetve ezúttal csak az 1972. és 1973. évi termésére (és terveire) összpontosítjuk.

Az 1972-es kiadói termés: 6 mezőgazdasági, biológiai és méhészeti tárgyú mű, valamint 5 kötet a *Kaleidoszkóp*-sorozatban, amely körülbelül olyan szerepet tölt be a Ceres-kiadványok között, mint az ipari jellegű melléküzemek a téeszekben.

A kiadói termés gerincét képező hat cím közül az eredeti munkák azonban *nem* mezőgazdasági tárgyak (kettő ezek közül is csak 1973-ban került a könyvpiacra); tehát a három, ténylegesen 1972-ben megjelent mezőgazdasági munka — fordítás (A. Negril: *A gyümölcsfák és bokrok metszése*; D. D. Oprea: *A szőlő metszése*; A. Mălaiu: *Méhészkedés*). A három munka összesített példányszáma: 4030. A három eredeti mű más-más műfaj képvisel. A nyomdai munkák megkezdésének időpontját véve a sorrend alapjául, e könyvekről a következőket kívánom elmondani:

Váratlanul magas példányszámot kapott a Ceres-nél szokásosakhoz képest Rácz Gábor, Laza András és Coiciu Eugen *Gyógy- és illóolajos növények* című munkája — jöllehet a szerzőknek 1970-ben már megjelent románul egy azonos tárgyú könyve, amely csak kis mértékben különbözik a most magyarul megjelentől. A magas (4700 + 115) példányszámról azonban a megjelenés után kiderült, hogy távolról sem elégíti ki az igényeket: a megjelenés után rövid idővel már csak véletlenül lehetett hozzájutni egy-egy elheverő példányhoz. A népszerűség oka világos: a könyv széles olvasóközönséghez szól, ismerteti a gyógynövények gyűjtését és termesztését, a fitoterápia és aromaterápia tudnivalóit, közérthető botanikai leírását adja kereken 180 gyógy- és illóolajos növénynek (ezekből 105-öt ábrán is bemutat). Külön értéke a kötetnek az a gazdag jegyzék, amelyben a növények és hatóanyagaik tudományos elnevezését, magyar nevét és magyar—román betűrendes névmutatóját közli. A *Gyógy- és illóolajos növények*, mely alapos tudományos útbagaztatást ad egy közérdekű tárgykörrel kapcsolatban, megérett az újra kiadásra, és erre állítólag van is remény.

Az 1972-es termésből másodikként Szabó Zsigmond *A csirasejtek és a megtermékenyítés* című munkáját kell említenem. Ez a mindössze 120 oldalas könyvecske népszerű formában, a modern tudomány színvonalán ismerteti a szaporodásbiológia alapvető kérdéseit, tehát ugyancsak széles körű olvasóközönséghez szól, ha nem is épp annyira, mint az előbbi. Hogy a könyvterjesztő, illetve a kiadó milyen alapon állapította meg ennek példányszámát 1760 + 100-ban, nehéz volna megmagyarázni, hiszen az igények módszeres felmérésére még nem került sor (az egyes könyvárúsítók becslését nem tekinthetjük annak).

Ugyancsak az 1972. évi tervből való, de 1973 elején jelent meg Gyurkó István *Édesvízi halaink* című 187 oldalas munkája. Hogy kinek szól, arra

TÉKA

zárja a kötetet, melynek ízléses külalakja méltó a tartalomhoz. (*Kriterion*, 1973.)

Háromszéki népballadák. — A kötet balladait Albert Ernő sepsiszentgyörgyi tanár és tanítványai gyűjtötték Háromszékről. A megye balladaköltészetének föltárásával „rég, szép tudományos hagyományt folytatnak és teljesítenek ki“ — írja Faragó József a kötet méltatásaként. Klasszikus balladák, történeti, bujdosó- és rabénekek, betyárballadák, új balladák és helyi balladák számos változatban fordulnak elő (összesen 425 balladát közöl). Filológiai szempontból értékes előző vezeteli be a könyvet, s hasznos és fontos jegyzetekkel, mutatókkal zárul: típusmutató, zenei mutató, gyűjtések, énekesek mutatója, helynévmutató, tájszójegyzék, betűrendes mutató. A dallamokat magnetofonszalaggal Szenik Ilona jegyezte le. A *Kriterion* Könyvkiadó a *Balladák könyve* után ezt a kötetet is ízléses, szép formátumban jelentette meg. (*Kriterion*, 1973.)

BEKE GYÖRGY: Vándorvilág. — Beke György másodszer (átdolgozott) formában megjelent regénye tulajdonképpen lelki történet: egy küllömenti faluból munkatelepre kerülő székely legény tragédiája. Mondhatnánk azt is: egy életforma-váltás belső rajza. Az írót ugyanis ennek a jól ismert társadalmi folyamatnak embert-formáló hatása érdekli, az, ami a nagy ambícióval elinduló fiatalemberben végbemegy, egészen a tragikus végkifejletig. Mert lelki következményeinek lesz az áldozata. Valójában — lélekben — nem tud elszakadni annak a világnak a törvényeitől, szokásaitól, amelytől (ha ideiglenes szándékkal is) megváltott. Egész énjét a falu emlékei határozzák meg az új körülmények között, s ahogy

TÉKA

fokozatosan elszakad a falu világától, úgy válik egyre erősebbé belső meghasonlása. A regénynek nincs is „külső” cselekménye, az eseménynek jórészt a hős tudatában, emlékezetében zajlanak le. Innen a regény bizonyos fokú líraisága, amit csak fokoz az írói hozzáállás közvetlensége. Beke ügyszólván együtt vívódik hősével. Nem maradnak rejtve Kelemen új életviszonyainak olykor rideg, bensőséget nélkülöző kapcsolatai sem. Így válik a hős lelki kételkedése bizonyos mértékig egyéni és társadalmi önvizsgálódássá, az egyéni és közösségi önismeret művészi megjelenítésévé. (*Albatros, 1973.*)

OLTYÁN LÁSZLÓ: Csak egy szobát... — Oltyán László kisregényét (a cím alatt ugyanis ez áll) inkább riportregénynek nevezhetjük. A szerző — s ez egyáltalán nem baj — a riporteri hozzáállást, az esszéisztikus előadásmódot választja a szélesebb intenzitású cselekményépítés helyett. Erezzük: újságíró-író írta ezt a könyvet. S ez — jelen esetben különösen — jó is. Jó, mert a riporter életismeretével hozza közel a témát, villant elénk funkciójukkal visszaélő, a társadalmi etika ellen különbözőképpen vétő embereket. Mintegy ezek ellenpólusaként teljesedik ki a regény fő alakjának, a lakáshivatal új vezetőjének jelleme. Egy olyan egyéniség, aki a kényesebbnél kényesebb helyzetekben is hű akar (és hű tud) maradni eszményeihez, elveihez. Figyelmünket ez a következetesség, az egyes figurák megragadása köti le elsősorban. S még inkább a jól megteremtett helyzetek. Ez utóbbiak olykor talán igen „szabályosak” is. (*Eminescu Könyvkiadó, 1973.*)

BÉLA BARTÓK: Briefe. Herausgegeben von János De-

a fejezet címeiből is lehet következtetni: *Tájékozódás a halak testén; Folyóvizek halai; Allóvizek halai; Határozó és szaporodási táblázatok; Népies elnevezések.* Nem kétséges, hogy a sporthorgászokon kívül ez a könyv még sok más olvasó számára is hasznos, többek között az állattani és halászati szakmunkák fordítói számára, mert az összes ismertetet halfajtáknak megadja a rendszertani (latin) neve mellett a magyar és a román népies elnevezését is. Az 1970 + 100-as példányszám ennél a kiadványnál is kevésnek tűnik.

Összegezve az 1972-es termést: a *Kaleidoszkóp*-sorozatban megjelent kötetek nélkül a könyváruis forgalomba került összpéldányszám 12 460-nak adódik. De ebből kimondottan mezőgazdasági tárgyú csak 4030, s ezek a munkák is csupán a szőlészeknek, gyümölcsstermelőknek, méhészeknek szólnak.

Az 1973-as tervet — ha a nyomdai munkák kitoldása miatt az 1974-re átcúsúzott munkákat is 1973-ban megjelenteknek tekintjük — a Ceres majnem teljesítette (legalábbis minőségben).

A sort Lőrinczi László *Belterjes háztáji tyúktenyésztés* című kötete nyitotta meg, 1973 februárjában. Az 1470-es példányszám napok alatt elfogyott, amit előre lehetett látni, ismerve a szerző négyévtizedes szakmai munkásságát és szakírói népszerűségét, valamint azt a tényt, hogy 1946 óta nem jelent meg hasonló tárgyú magyar nyelvű könyv az országban — a kistenyésztők száma viszont tízezrekre rúg. Az igények csak megközelítően pontos felmérése esetén is, a kiadónak (legalább saját gazdasági célkitűzései érdekében) féltre kellett volna tétetnie a szedést a mielőbbi utánnyomás céljára. Sajnos, ez nem történt meg.

A fenti mű után D. Lucescu *Az üzők nevelése és gondozása* című munkája jelent meg fordításban, 860 példányban. Az év végén került a könyvpiaira Titz Lajos, Sipos György, Mureşan Dumitru és Nagy Zoltán *Az öntözés gyakorlata* című szakkönyve, 500 példányban. Ez a 229 oldalas munka átfogóan tárgyalja az öntözéses gazdálkodás minden műszaki kérdését, kezdve a növény vízfogyasztásával és végezve az egyes gazdasági növények öntözéses termesztésének agrotechnikájával. A szöveg jobb megértését és a terjedeleme csökkentését 89 ábra és grafikon szolgálja, amelyeknek egy része azonban kivitelezésében elmarad a mai nyomdatechnikai lehetőségek mögött. (Ez a kötet egyébként még az 1972-es kiadói tervben szerepelt.)

Három kötet — amelyek közül kettő az 1973-as, egy az 1972-es tervben szerepelt — átcúsúzott 1974-re. Csávossy György, Kovács Adorján és Mezei Sándor *Szőlészeti és borászati kézikönyv* című munkáját, csupán e sorok írójához intézett érdeklődő levelekből ítélve is, régóta várják a szőlőhegyeken néhány négyyszögöl területen vagy akár csak a ház körül szőlőt művelő kistermelők ezrei. A könyv sikerének záloga a szerzők eddigi szakírói tevékenysége. Kászoni Zoltán a korábban megjelent *Akvarisztika és sporthorgászat* után most *Sporthorgászat* című munkájával jelentkezik. Előbbi kötetének népszerűsége valószínűsíti a mostani

közönségsikerét is. Teljesen átdolgozva, kibővítve jelenik meg (hiszen második kiadása óta tizenhárom év telt el) Nagy Miklós és Pap István *Házi-állatok takarmányozása* című könyve, amely a kiadó 1972-es tervében szerepelt. Kéziratát a szerzők 1973 januárjában nyomdakészen átadták, de a hosszú átfutási idő miatt csak 1974-ben került az olvasók elé. Ez a munka is, akárcsak a *Szőlészeti és borászati kézikönyv* egyaránt szól a nagyüzemi és a kistermelőkhöz.

Ezek szerint, ha a kiadónak 1973-ban átadott kéziratokat vesszük alapul, a Ceres ezúttal többet nyújtott a kifejezetten mezőgazdasági szakmunkákat igénylő olvasóközönségnek, mint az utóbbi évek bármelyikében. A termés lehetett volna gazdagabb is, de néhány szerző nem jelentkezett a kézirrattal, néha pedig a könyvterjesztő nem igényelt a megjelenéshez elegendő példányszámot.

Mindehhez hozzátéhetjük, hogy a *Kaleidoszkóp*-sorozatban is megjelent egy olyan könyvecske (Székely György—Suciú Viorel: *Házi disznóvágás és húsfeldolgozás*), amely elsősorban a falu lakosságához szól. A kimondottan szakmai munkák és a *Kaleidoszkóp*-sorozatban megjelenő kötetek példányszámának megállapítására vonatkozóan megemlítjük, hogy a sorozat keretében megjelent munkák példányszáma általában meghaladja a tízezeret. És mert ezek a „tarka-barkák” többnyire az utolsó példányig rövidesen elkelnék, a kiadó pénzügyi tervének teljesítésében döntő súlyuk van.

A két év termésének futólagos áttekintéséből is kitűnik, hogy jó néhány hazai szakemberünk van, akitől a román nyelvű szakfolyóiratokban való jelentkezést is joggal elvárhatnók. De nevükkel még mutatóban is alig találkozunk az *Agricultura* című hetilappal s a szakfolyóiratokban. Márpedig nehezen képzelhető el, hogy ha erejükből futja önálló kötetekre, ne futná egy-egy rövidebb lélegzetű tanulmányra, szaktanácsadó cikkre.

Ha az 1973-as könyvtermés az előző évekével összehasonlítva bizonyos tendenciát jelez, akkor remélhető, hogy a következő években a Ceres egyre jobban ki fogja elégíteni a magyarul olvasó mezőgazdasági dolgozók, sőt agrárszakemberek könyvigényeit, biztosítva azt, hogy szakmai tudásukat magas színvonalra emeljék. Erre minden tevékenységi ágban szükség van, de a mezőgazdaságban különösképpen, hiszen itt évezredek hagyományú eljárások helyét kell merőben újaknak elfoglalniuk, az empirikus ismereteket korszerű tudományos felkészültségnek kell helyettesítenie.

Visszatérve írásom címére: valóban egyfajta információszony következménye-e, hogy oly kevés mezőgazdasági szakkönyv kerül a földműves, az agrárértelmiségi kezébe? Kétségkívül nem. De a szakműveltség iránti igényt *tovább kell fejleszteni*, a könyvet terjeszteni kell hírveréssel, propagandával, előfizetési lehetőség teremtésével s mindazokkal a korszerű eszközökkel, amelyek világszerte ismertek.

Nagy Miklós

mény. — A kiadvány gondozója, Demény János 1948-ban közzölt először kötetnyi Bartók-levelet; ennek az indulásnak a negyedszázados évfordulóján, négy magyar (1948, 1951, 1955, 1971) egy-egy német (1960), olasz (1969), angol (1971) kötet és több kisebb válogatás után ismét németül adott ki Bartók-leveleket: két kötetben nem kevesebb, mint 314 darabot. A kiadványt az sem nélkülözheti, akinek mind a négy magyar demény kötet a rendelkezésére áll, mert 34 documentuma első közlés, 45 további darabja pedig itt került először kötetbe. Ez utóbbi kategóriában elégtétellel fedeztük fel a romániai Bartók-kutatás legújabb eredményeit is: Lakatos István régebbi közléseinek az átvétele mellett Benkő András 1970-ben és Viorel Cosma 1971-ben megjelent írásainak egy-egy levél-mellékletét. A címzettek névsora és a nekik írt levelek száma is illusztrálja: Bartók életében és munkásságában jelentős szerepet játszottak romániai kapcsolatai. De Octavian Beu 3, Ion Bianu 4, Ion Bîrlea 2, Constantin Brăiloiu 1, Tiberiu Brediceanu 1, Ion Bușuția 24, Bușuțiané I, Fischer—Szalay Stefánia 2, George Georgescu 1, Keppich-Molnár Irma 1, Dimitrie G. Kiriac 2, Lakatos István 2, Romulus Orchiș 4, Rezik Károly 1 Bartóktól kapott levelén kívül is találunk a kötetben hazai vonatkozásokat, például ahol Bartók Brăiloiuról ír a *Dictionary of Modern Music and Musicians* szerkesztőjének, Demény János következő gyűjteményes kötetét újabb romániai anyagokkal bővítheti! 1974-ben Benkő András 15 rendkívül tartalmas, Brăiloiuhoz intézett Bartók-levelet adott ki a Kriterionnál, Titus Moisescu a Bartók-Kiriac levelezés ismeretlen darabjait adta át a bukaresti zeneműkiadónak. (Corvina, 1973.)